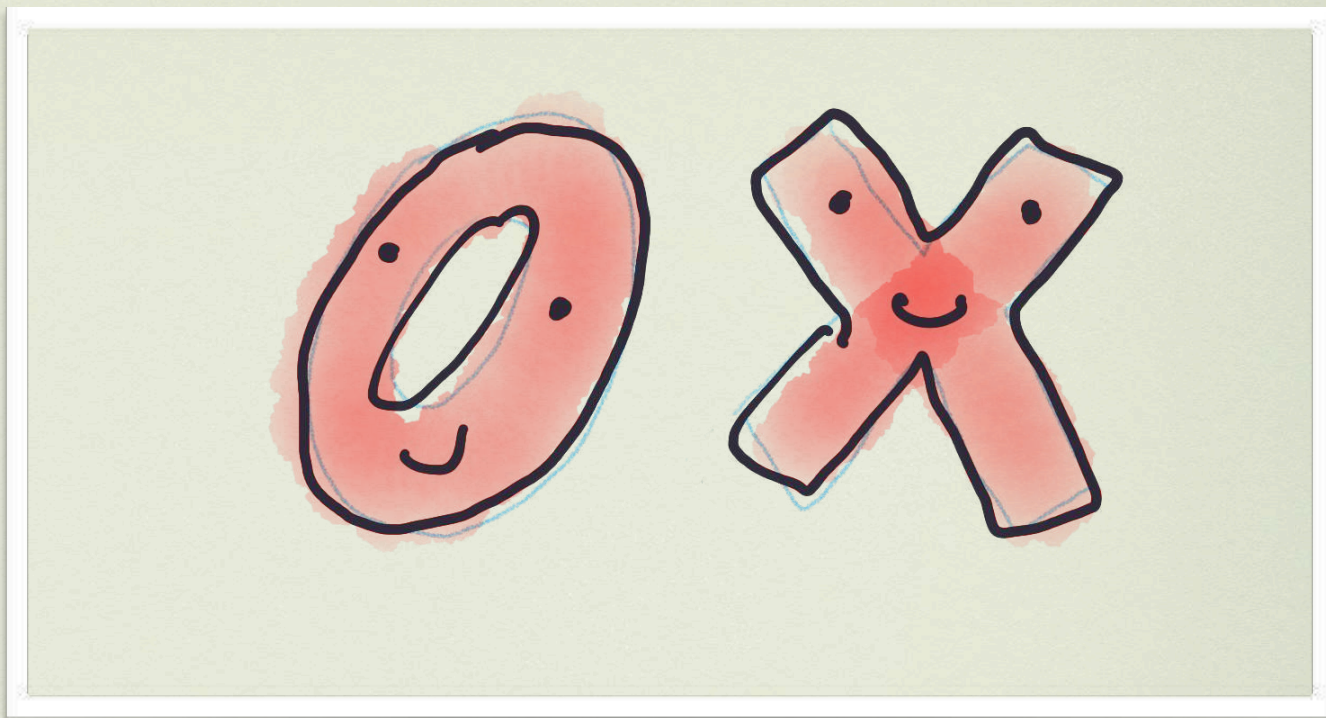
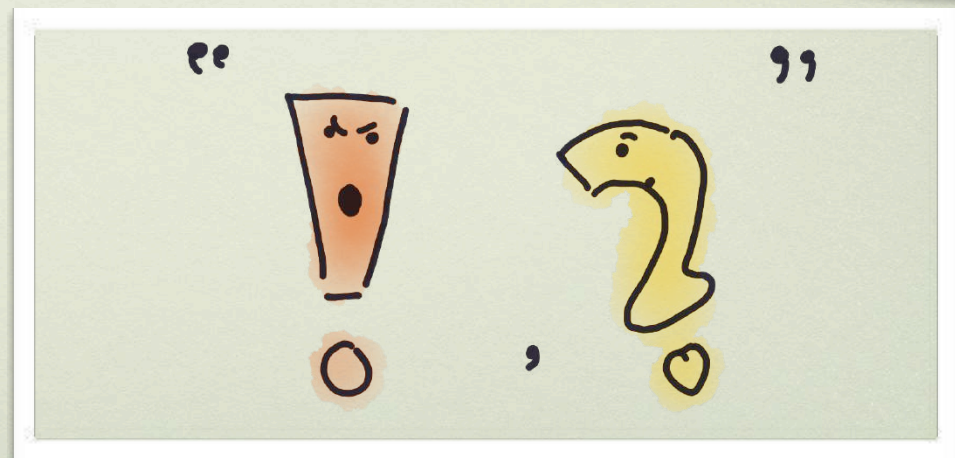

HVORDAN ER DET NU?

Det kan være svært at holde overblik over de grammatiske betegnelser. Her er en hurtig gennemgang af nogen af dem.

Bogen er tænkt som en hurtig opslagsbog, midt i hjemmeundervisningen.

• Kapitel 1 •

Hvad siger
dansk læreren?

1. Udsagnsleddet er et udsagnsord. Det udtrykker en handling eller tilstand: 'købte', 'plejede at købe', 'spiser', 'er'. - En sætning har altid et udsagnsled.

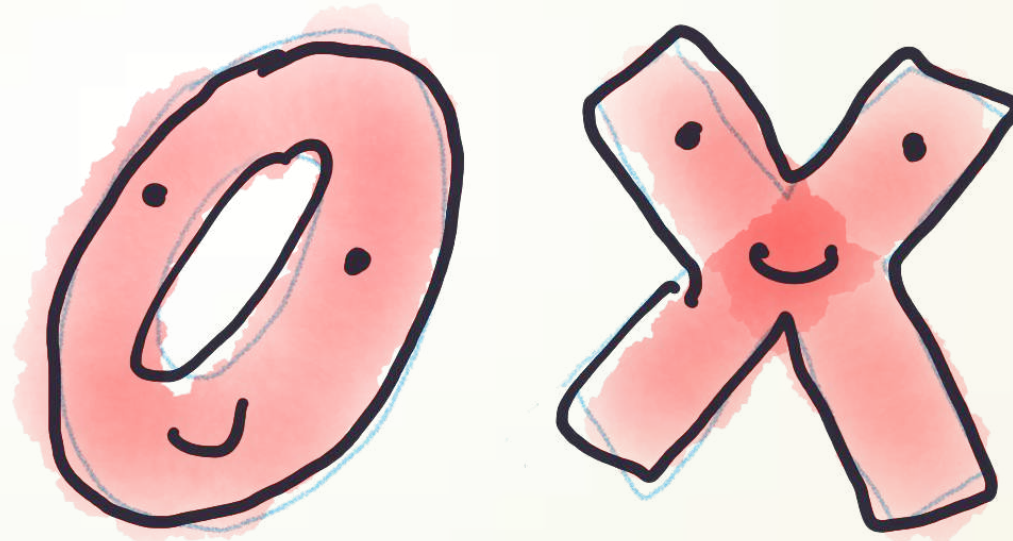
'Han spiser'.

'Han har spist'.

2. Grundledet er den, der udfører handlingen: 'manden', 'han', 'der', 'du'. Eller det kan være en hel bisætning: 'At du kom'. - En sætning har altid et grundled (bortset fra det tilfælde, hvor et udsagnsord står i bydemåde).

'Manden spiser'.

'Den gamle mand åd'.

Udsagnsled og Grundled

Udsagnsled er altid et udsagnsord. Man finder det ved at sætte **AT** eller **JEG** foran.

Manden **spiste** en gulerod.

Udsagnsleddet er spiste fordi man kan sige **Jeg spiste**. Udsagnsled sætter man bolle under.

Grundled er - den der gør det. Hvem er det der gør det som udsagnsleddet fortæller?

Manden spiste en gulerod.

Fordi det er manden der spiste guleroden. Man kan sige hvem eller hvad spiste guleroden.

Hvad siger
dansklæreren?

1. synonym, sprog-
videnskabelig
betegnelse for hvert
af to eller flere ord
eller udtryk med
samme eller næsten
samme betydning.

Dreng - Knægt - Purk
- ung mand osv.

2. Antonym er modsat
rettet eller har
modsat betydning.
Eksempelvis om ord
der betyder det
modsatte

Varm - Kold

Sort - Hvid

Stor - Lille

Synonym og antonym

Synonym er flere ord for den samme betydning.
Eksemplerne kan være:

Pige - tøs - prinsesse - lille dame osv.

Synonymer er dem man bruger i kryds og tværs.
Ord med samme betydning.

Antonym er det modsatte. Mange ord har en
modsætning. Den modsætning kaldes for en
antonym.

Kold - Varm   Sød - Dum   Stor - lille

Hvad siger dansk læreren?

1. Navneord (latin: Substantiv) er en ordklasse i sprog, der betegner genstande, levende væsner, personer eller abstraktioner. På dansk kan et substantiv være enten intetkøn eller fælleskøn f.eks. et hus eller en bil.
2. Et udsagnsord eller et verbum, er et ord, der bl.a. kan udtrykke en handling ("løber, leger"), en hændelse ("indtræffer", "synker") eller en tilstandsmåde ("er", "bør") og som fungerer som prædikat i en sætning.

Navneord og Udsagnsord

Alle *ting* på denne jord, kalder vi for **navneord**.

Man kan sætte en, et, flere eller alle foran navneord.

En bjørn, Flere bjørne, alle bjørnene.

Alt vi *gør* på denne jord, kalder vi for **udsagnsord**.

Man kan sætte at eller jeg foran et udsagnsord.

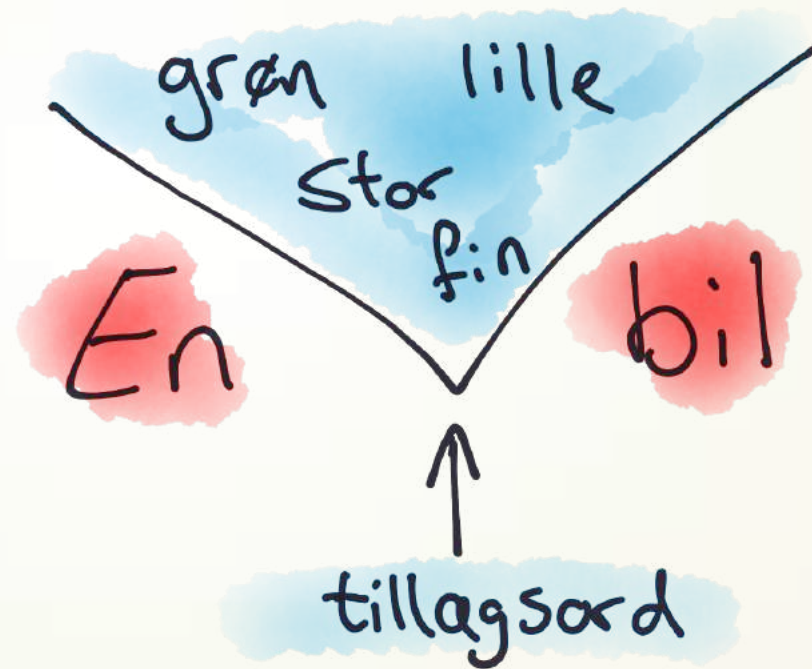
Jeg løber, at spise, at køre, jeg venter.

• Kapitel 4 •

Hvad siger
dansk læreren?

1. Tillægsord eller adjektiv er en ordklasse i mange sprog, der bruges til at beskrive navneord (substantiver), stedord (pronomener) eller egennavn (proprier). Eksempler på tillægsord er: Høj, stor, lang, gul og hurtig.

Et tillægsord er derfor alle de ord som kan sætte imellem en bil (se billedet!)

Tillægsord

Alt vi er på denne jord, kalder vi for **tillægsord**.

Her er en række eksempler:

Tillægsord beskriver navneord og tillægsord.

En **grøn** bil

Tillægsord er alle farverne

En **lille** dreng

Tillægsord er størrelserne

Bilen kører meget **hurtigt**

Hvad siger
dansklæreren?

1. En forkortelse er en samling bogstaver, der står i stedet for et eller flere ord.
2. Omfatter forkortelsen flere ord, dannes den ofte af forbogstaverne i de enkelte ord.
3. De bruges typisk som kort form af hyppigt brugte udtryk og betegnelser eller som kort form af lange betegnelser.

for eksempel = f.eks.

Cirka = Ca.

Blandt andet = bl.a.

Forkortelser

En **forkortelse** er en samling af bogstaver som står i stedet for længere ord. De mest almindelige forkortelser er dem man bruger i stedet måle-ord

Andre forkortelser er længere ord.

Blandt andet (Bl.a)

Cirka (Ca.)

Kilometer (Km)

Decimeter (Dm)

Mange firmaer bruger forkortelser

Millimeter (Mm)

Centimeter (CM)

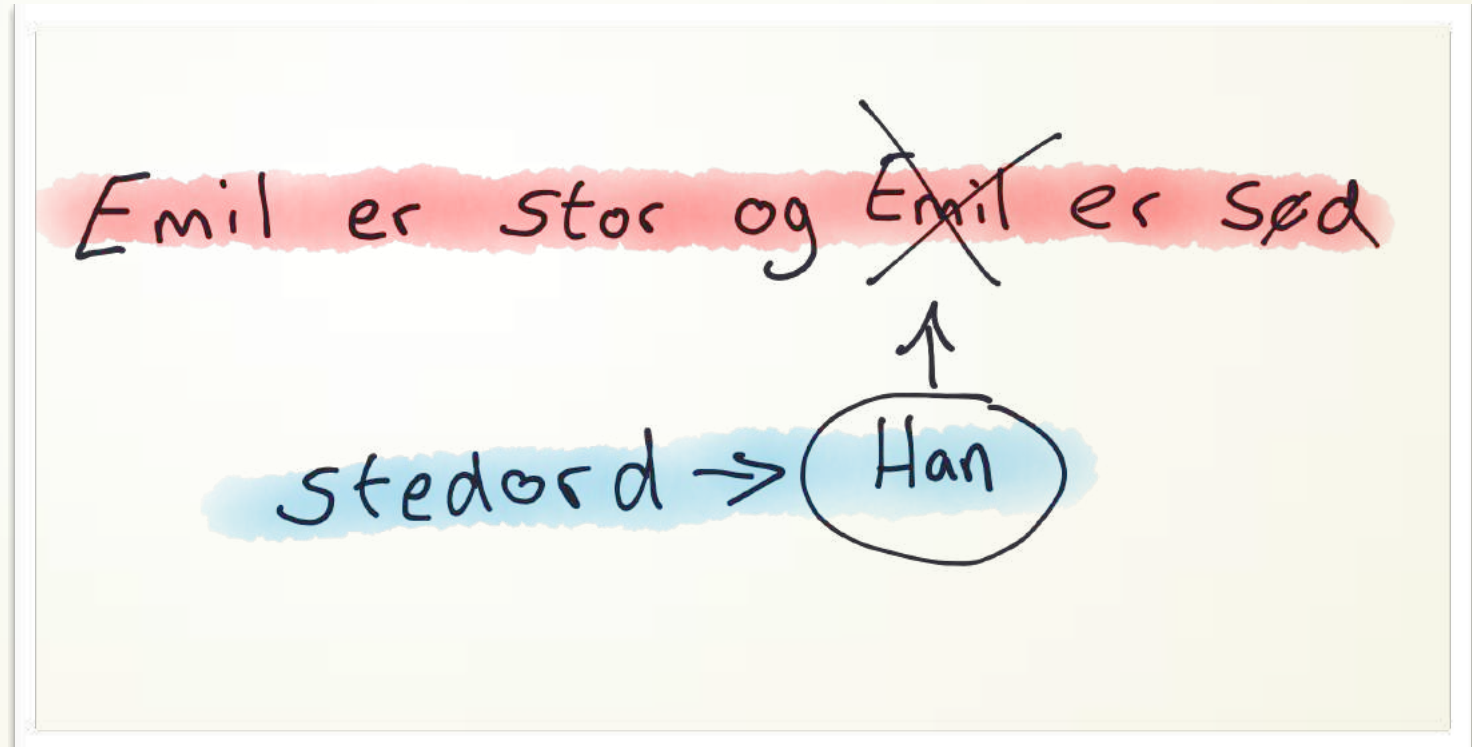
Danske StatsBaner (DSB)

• Kapitel 6 •

Hvad siger
dansklæreren?

1. Stedord opdeles
traditionelt i et
antal undergrupper:

- Personlige stedord
(personligt
pronomen)
- Ejestedord (possesivt
pronomen)
- Henførende stedord
(relativt pronomen)
- Påpegende stedord
(demonstrativt
pronomen)
- Gensidige stedord
(reciprøkt pronomen)
- Ubestemte stedord
(indefinit pronomen)
- Spørgende
stedord (interrogativt
pronomen)

Stedord

Vi plejer at sige at et **stedord** er et "i stedet for - ord". Typisk er det som på billedet

Personlige stedord er : Jeg, mig, vi, I, dem

Ejestedord er : Din, min, vores, jeres

Henførende stedord er : Det er alt, **hvad** jeg ved

Påpegende stedord er : Det er **denne** bog

Gensidige stedord : De elsker **hinanden**

Ubestemte stedord : Det ved **enhver**

Spørgende stedord : **Hvad** ved du?

• Kapitel 7 •

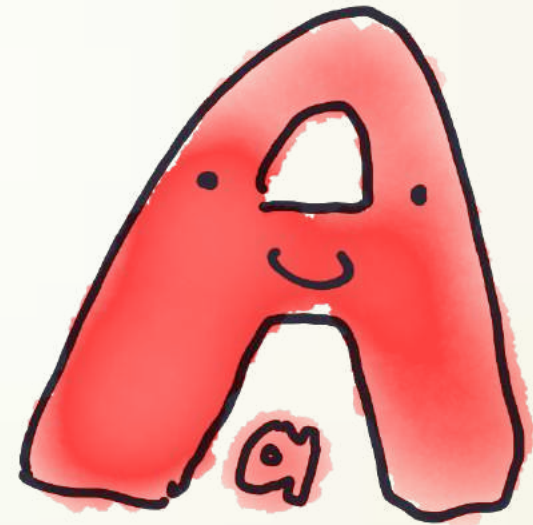
Hvad siger
dansk læreren?

1. Vores sprog består af bogstaver, og der er to typer: vokaler og konsonanter.
2. Den ene er vokalerne, der er lette at identificere, da man så at sige kan synge på dem.

A, E, I, O, U, Y, Æ, Ø, Å

3. Konsonanterne kan man derimod ikke synge på, uden at de på en eller anden måde ændrer sig. K bliver for eksempel til å, n kan ikke trækkes ud til en lang tone, p bliver til e og m kommer bliver til em, når det synges.

B, C, D, F, G, H, J, K, L,
M, N, P, Q, R, S, T, V,

Konsonanter og Vokaler

Konsonanter er alle de blå bogstaver:

**B, C, D, F, G, H, J, K, L, M, N, P, Q, R, S, T,
V, W, X, Z**

De er meget afhængige af vokaler for at danne ord.

Vokaler er alle de røde bogstaver:

A, E, I, O, U, Y, Æ, Ø, Å

Modsat konsonanterne kan vokalerne godt stå alene.

En Å eller en Ø. Det kan også være navnet Ea.

• Kapitel 8 •

Hvad siger
dansk læreren?

Et egennavn,
eller proprium, er
et ord for et unikt
væsen eller en unik
ting i modsætning
til appellativer, der er
fælles betegnelse for
flere ens ting.

Det er alle firmaer:

Coloplast

Tivoli

Coca Cola

Det er også alle navne:

Frederik

Søren

Det er også kælenavne:

Mulle

Putte

Egenavne

Alle **egenavne** skal skrives med stort. Det er
uanset om det er navne på mennesker eller dyr.

Max og Mulle

Det kan også være navne på steder:

Kronborg

Det er også hvis vi snakker om de kongelige:

Dronningen (i bestemt form)

Det er også steder:

Lundtofte

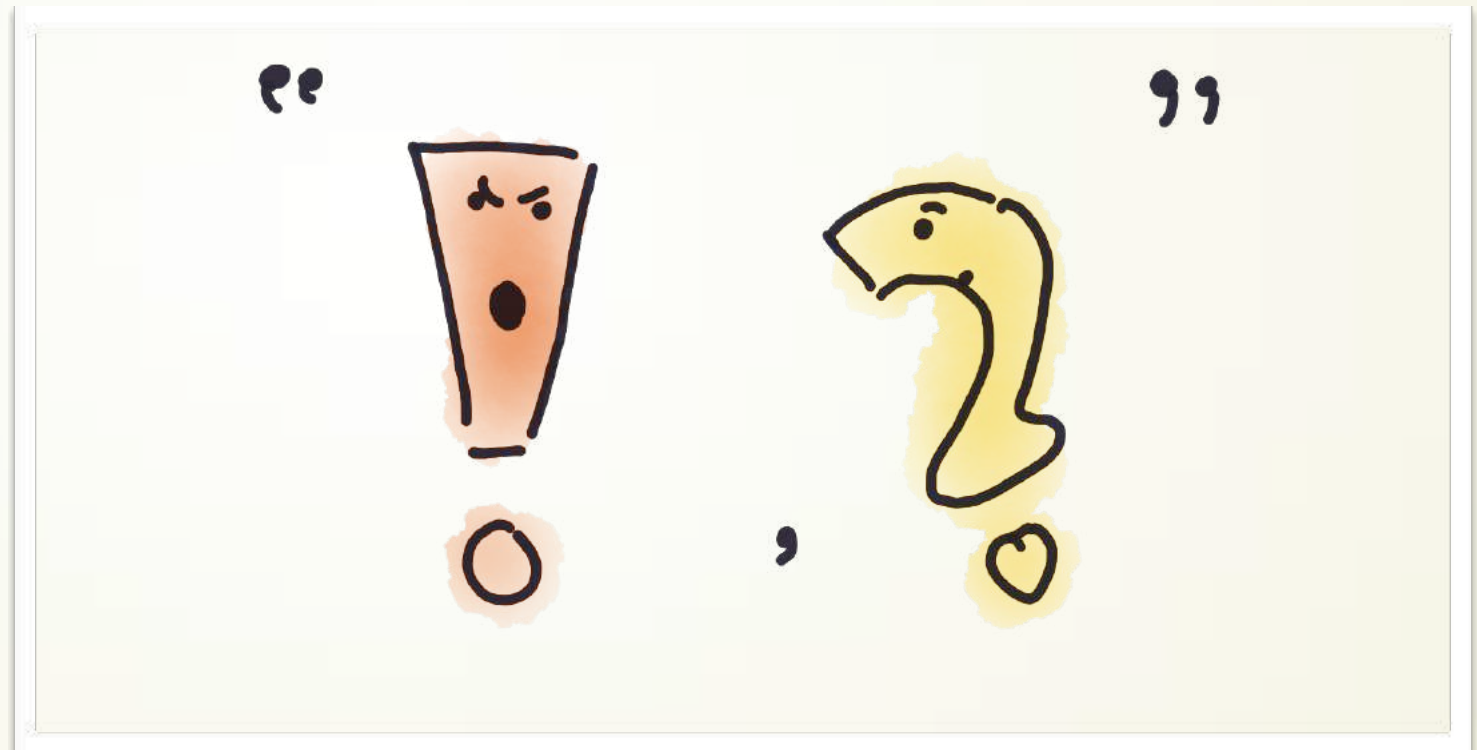
Hvad siger
dansk læreren?

1. Udråbstegn er tegnet, der anvendes til angivelse af bl.a. udråb, forundring, ordrer, ønsker, opfordringer og kraftudtryk.

Stop! Vent! Hold op!

2. Spørgsmålstegnet (?) bruges til grammatisk tegn sætning. Det erstatter et punktum i slutningen af en spørgende sætning.

Hvad er klokken?

Udråbstegn og Spørgsmålstegn

Udråbstegnet bruges ofte i direkte tale, når det skal betones at man råber noget:

Så holder I op!

Man kan bruge udråbstegn sammen med spørgsmålstegn hvis det både er et udråb og et spørgsmål : Hvad siger du til mig!?

Spørgsmålstegnet bruges altid efter et spørgsmål.

Kan du svare på det?

Tit er spørgsmålstegnet med til at betone om der er tale om et spørgsmål : Vi skal gå! Vi skal gå?

• Kapitel 8 •

Hvad siger dansk læreren?

Navneord bøjes enten
i bestemt eller ubestemt
form.

Når et navneord står
i bestemt form, så
omtaler det en bestemt
person, ting, dyr eller
begreb
(manden, vassen, hund
en, stormen).

Står navneordet
derimod i
ubestemt form, så er
det ikke nogen bestemt
person, ting, dyr eller
begreb der tales om (en
mand, en vase, en
hund, en storm).

Bestemt og ubestemt form

Når et navneord bøjes i bestemt eller ubestemt
form så snakker man om den bestemte ting
(bestemt) eller en helt tilfældig ting (ubestemt).

F.eks.

Kørerne går på marken (bestemt - vi snakker om
nogle bestemte køer - DE køer der)

Eller

Der går køer på marken (ubestemt - det er
fuldstændigt tilfældigt hvilke køer det er - det er
bare nogle køer).

Det er kun navneord som bøjes i bestemt og
ubestemt.

• Kapitel 8 •

Hvad siger dansk læreren?

Hvornår skal ændre,
køre og lære skrives
ændrer, kører og lærer
?

Det er et af de områder
flest danskere laver fejl
i.

R-problemer opstår når
ord ender på -re eller -
rer fordi de to endelser
ofte udtales ens.

Det hedder:

- Jeg
ændrer ... kører ... lærer
r (præsens (nutid)).

- Jeg vil
ændre ... køre ...
lære (infinitiv
(navneform)).

Nutids - R (køre eller kører)

Man kan bruge flere ganske simple regler når man skal finde ud af om det skal være **kører** eller **køre**. Man kan ikke høre forskellen.

Den første regel er simpel. Udskift køre med spise. Så kan man høre om det.

Manden kører i en bil (manden spiser i en bil)

Jeg vil gerne lære det (jeg vil gerne spise det)

Hvis trykket ligger på første stavelse:

Borger - er flertals-endelsen - Borgere (- e)

Hvis trykket er på bagerste stavelse:

Papir - er flertals-endelsen - papirer (-er)

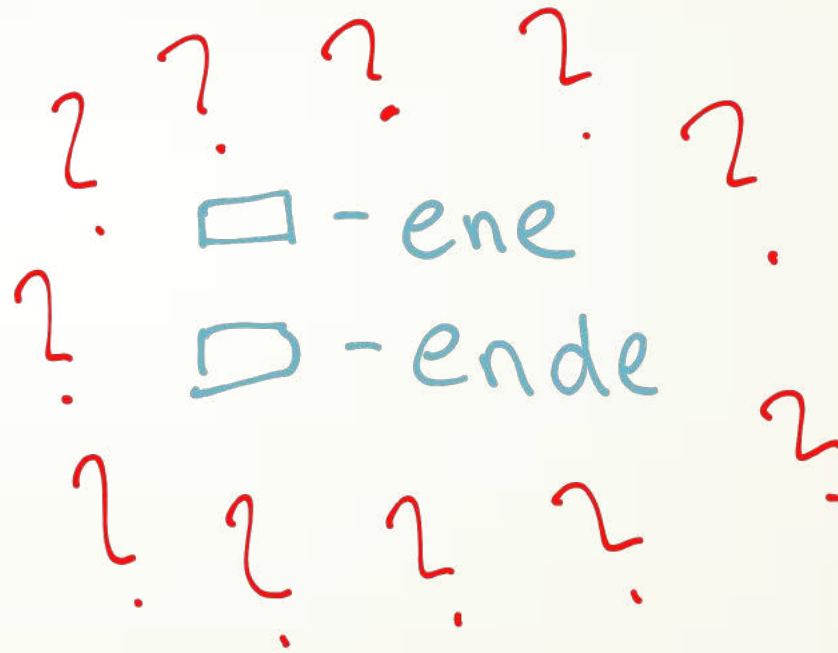

• Kapitel 8 •

Hvad siger
dansklæreren?

Hvis man er i tvivl, om man skal skrive -ene eller -ende, er man nødt til at se på, om det er et navneord (substantiv) eller et udsagnsord (verbum).

Navneord er de ord, man sætter en eller et foran. Udsagnsord er ord, der fortæller hvad, der bliver gjort.

-ene eller -ende

-ne og -ene

Navneord (substantiver) i flertal bestemt ender på -ene eller på -ne.

Eksempler:

husene - markerne - køerne - musene - stolene

-ende

Udsagnsord (verber) i lang tillægsform ender på -ende.

Hun kom kørende. (kommer af køre)

Der lød en skærende lyd. (kommer af skære)